

Prof. dr. hab. Aleksandra Rupocińska
Dziedzina: sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im. K. Lipińskiego
Pl. Jana Pawła II nr 2
50-043 Wrocław
Mail: aleksandra.rupocinska@amkl.edu.pl

Wrocław, 4 listopada 2025 r.

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ MGR MAŁGORZATY KLAJN - BUĆKO

Zleceńiodawca recenzji : Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, pismo z dnia 1 października 2025 roku, przesłane i sygnowane przez prof. dra hab. Jarosława Wróblewskiego prof. UMFC, przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej

Dotyczy: Uchwały Rady Dyscypliny Artystycznej, dotyczącej powierzenia mi funkcji recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora pani mgr Małgorzacie Klajn - Bućko w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne

Ocena pracy doktorskiej Pani mgr Małgorzaty Klajn - Bućko

Praca doktorska pani mgr Małgorzaty Klajn - Bućko składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku DVD oraz opisu dzieła w wersji drukowanej.

Tytuł pracy brzmi następująco: „**Wykonawca wobec formy mobilnej - problemy i strategie wykonawcze na przykładzie realizacji wybranych kompozycji mobilnych na klawesyn Earle’a Browna i Romana Haubenstocka - Ramatiego**”.

Promotor pracy : prof. dr hab. Alina Ratkowska

Program płyty DVD stanowią następujące dzieła:

1. Earle Brown - *Nine Rarebits* (1965) - wersja I na klawesyn solo
2. Earle Brown - *Nine Rarebits* - wersja II na klawesyn solo i taśmę
3. Roman Haubenstock - Ramati - *Catch I* (1968) na klawesyn solo i live electronics
4. Roman Haubenstock - Ramati - *Chordophonie I* (1976) na klawesyn solo i elektronikę

Nagranie zrealizowano w dniach 18-19 sierpnia 2025 roku w Jeleniej Górze - Jagniątkowie (nie podano dokładnego miejsca nagrania)

Realizacja nagrań : Aleksander Sobecki

Montaż : Aleksander Sobecki

Instrument : dwumanuałowa kopia klawesynu francuskiego, (nie podano modelu, nazwiska budowniczego lub warsztatu), rejestry : 8'8'4', lutnia

Strój : A 1 = 440Hz

Praca pisemna którą pani mgr Małgorzata Klajn - Bućko przedłożyła w ramach swej pracy doktorskiej (opis dzieła), to rozprawa licząca 77 stron. Składa się ze *Wstępu*, trzech rozdziałów (z podrozdziałami), *Podsumowania* oraz *Bibliografii*.

Wersja pracy, którą otrzymałam, nie zawiera streszczenia - ani w języku polskim ani angielskim.

Jak pisze Doktorantka we *Wstępie*, jej celem było podjęcie tematu dotąd niemal nieobecnego w badaniach ani praktyce wykonawczej – zagadnienia form mobilnych w kontekście literatury klawesynowej.

Wybór tego obszaru badawczego uważam za wyjątkowo interesujący i w pełni odzwierciedlający dotychczasowe zainteresowania oraz doświadczenia muzyczne Doktorantki. W pełni podzielam opinię Autorki, iż „wiele z zaproponowanych rozwiązań może okazać się przydatnych także dla innych instrumentalistów mierzących się z tego rodzaju formą”. Nadaje to pracy doktorskiej pani mgr Małgorzaty Klajn - Bućko wymiar uniwersalny.

Rozdział I, zatytułowany *Mobil – definicja terminu*, Autorka poświęca wyczerpującemu omówieniu formy mobilnej, jej inspiracji w sztukach plastycznych i przełożeniu na grunt muzyczny.

Rozdział II – najobszerniejszy – przybliża okoliczności powstania oraz charakterystykę kompozycji mobilnych na klawesyn dwóch twórców (Earle’a Browna i Romana Haubenstocka - Ramatiego) a także przedstawia postać Antoinette Vischer, szwajcarskiej klawesynistki i mecenaski sztuki.

W Rozdziale III Autorka omawia proces realizacji i strategie wykonawcze utworów zawartych na nagraniu.

Opis dzieła stanowi wyjątkowo ciekawą lekturę. Z pracy przebija zarówno obszerna wiedza Autorki, jak i jej umiejętność sprawnego prowadzenia czytelnika przez zagadnienia związane z aleatoryzmem w muzyce w jego różnych aspektach oraz w odniesieniu do form mobilnych. Doktorantka formułuje sześć kluczowych cech kompozycji mobilnej, zwracając jednocześnie uwagę na różnice i podobieństwa w pojmowaniu tej formy przez Earle’a Browna i Romana Haubenstocka - Ramatiego. Bardzo interesująco zarysowany został również kontekst twórczości klawesynowej obu kompozytorów i przedstawiony na jego tle szczegółowy opis utworów wybranych przez Doktorantkę do nagrania w ramach pracy doktorskiej. Wielu cennych informacji dostarczają również podrozdziały dotyczące genezy powstania tych dzieł oraz postaci zaangażowanych w ten proces.

Niewątpliwie mamy do czynienia z pracą pionierską na gruncie światowych badań nad literaturą klawesynową. Świadczą o tym zarówno wyniki przeprowadzonych i udokumentowanych kwerend, jak i odkrycia dotychczas nieanalizowanych materiałów przechowywanych w Fundacji Paula Sachera, które rzucają nowe światło na wiele aspektów historycznych i wykonawczych.

Wyniki te mogłyby również stanowić podstawę do korekty istniejących wydań utworów, nieujmujących w didaskaliach istotnych uwag i sugestii odkrytych przez panią mgr Małgorzatę Klajn - Bućko.

Opis dzieła potwierdza wiedzę i kompetencje Doktorantki a także jej zaangażowanie i troskę o przywrócenie w świadomości muzyków i słuchaczy niezwykle ciekawych i wartościowych dzieł klawesynowych z okresu awangardy lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych dwudziestego wieku.

Stronę redakcyjną pracy cechuje wyjątkowa staranność, pojawia się zaledwie kilka drobnych tzw. „literówek”, natomiast strona językowa pracy nie budzi żadnych zastrzeżeń.

Dzieło artystyczne znakomicie ilustruje rozważania podjęte w pracy pisemnej.

Materiał zarejestrowany na płycie DVD został przygotowany w formie audiowizualnej, gdzie ścieżkom dźwiękowym towarzyszą wizualizacje adekwatnych fragmentów partytury, co umożliwia odbiorcy śledzenie przebiegu wykonania.

Doktorantka doskonale zna i z powodzeniem stosuje różnorodne techniki wykonawcze, ze swobodą porusza się w zakresie konwencjonalnych i niekonwencjonalnych sposobów wydobywania dźwięku na klawesynie, przy czym należy podkreślić nieustanną dbałość o jego jakość.

Warto zaznaczyć, że proces poszukiwań interpretacyjnych wymagał od pani Małgorzaty Klajn - Bućko wykonania wcześniej również czasochłonnej i wymagającej pracy, jaką było między innymi skatalogowanie wszystkich typów znaków graficznych występujących w partyturze utworu *Catch I*, ustalenie proporcji czasowych w relacji do pól graficznych w utworze *Chordophonie I* czy rozwiązanie kwestii rejestracyjnych w sytuacji użycia kopii klawesynu historycznego w utworze *Nine Rarebits*. To tylko niektóre z elementów, bez których wykonanie tego repertuaru nie byłoby możliwe.

Bardzo interesującym zabiegiem jest zaprezentowanie na nagraniu dwóch wersji utworu *Nine Rarebits* Earle’a Browna. Obie propozycje brzmią znakomicie i ukazują w pełni naturalne i bogate możliwości sonorystyczne klawesynu. Wersja II oddaje słowa samego kompozytora, który oczarowany był faktem, iż klawesyn „może brzmieć jak cała orkiestra”. Doktorantka w sposób świadomy wydobywa zastosowane przez kompozytora pomysły fakturalne i akustyczne, co świadczy o jej dużej wrażliwości i kreatywności.

Na szczególną uwagę zasługuje także fakt, iż pani Małgorzata Klajn - Bućko, podejmując decyzję o rejestracji analizowanych utworów, zastosowała najnowsze narzędzia cyfrowe, umożliwiające jej samodzielny proces przetwarzania dźwięku oraz kreację niezwykle intrygującej, barwnej przestrzeni brzmieniowej opartej na zestawieniu klawesynu i elektroniki. Zastosowane rozwiązania technologiczne pozwoliły na redefinicję brzmienia klawesynu, nadając utworom nowy wymiar oraz poszerzając ich potencjał sonorystyczny.

Jak zauważa Doktorantka, jednym z trudniejszych wyzwań było również znalezienie równowagi między kontrolą a elastycznością. W mojej ocenie Doktorantka znakomicie sprostała temu zadaniu; należy jednak pogodzić się z faktem, iż proces ten - zwłaszcza w przypadku form mobilnych - pozostaje zawsze otwarty.

Jedyne moje wątpliwości jakie pojawiły się po kilkukrotnym wysłuchaniu nagrania utworu *Chordophonie I*, dotyczą operowania czasem pomiędzy kolejnymi sekwencjami. Można odnieść wrażenie, że są one zbyt regularnie oddzielone od siebie, przez co cała forma sprawia wrażenie kolażu, a nie organicznej całości. Sądzę, że nie pozostaje to bez wpływu na odbiór planu dynamicznego, który stanowi istotny nośnik zamysłu formalnego utworu.

KONKLUZJA

Przedstawione do recenzji dzieło jak i jego opis stanowią rezultat rzetelnych badań naukowych oraz kreacji artystycznej o oryginalnym i nowatorskim charakterze.

Doktorantka wykazała się wyróżniającą wiedzą, dojrzałością artystyczną oraz umiejętnościami, które pozwoliły Jej na zrealizowanie przewodu doktorskiego na najwyższym poziomie.

Z ogromną satysfakcją pragnę wyrazić moje uznanie dla postawy Doktorantki, która z autentycznym zaangażowaniem poszukuje wszelkich dostępnych źródeł i detali porządkujących sferę badawczą i dokumentalną, mającą oczywisty i bezpośredni wpływ na decyzje artystyczne. Jej praca świadczy o głębokim szacunku wobec dzieł i ich twórców, a także o potrzebie dążenia do prawdy i piękna w sztuce.

Praca pani mgr Małgorzaty Klajn - Bućko zarówno w części artystycznej jak i opisowej stanowi znaczący wkład w rozwój reprezentowanej przez nią dziedzinę, w polską i światową kulturę muzyczną oraz refleksję naukową nad europejskim dwudziestowiecznym repertuarem klawesynowym.

Należy wyrazić nadzieję, iż praca doktorska oraz dokonania pani mgr M. Klajn zainspirują kolejne pokolenia klawesynistów do równie wytężonej pracy badawczej i artystycznej, która pozwoli na częstsze wykonywania wartościowego i niesłusznie zapomnianego repertuaru klawesynowego XX wieku.

Praca spełnia wszelkie wymogi artykułu 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.). Przyjmuję ją bez zastrzeżeń i rekomenduję do dalszego procedowania.

prof. dr hab. Aleksandra Rupocińska